

Asia: VN/1084/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esityksesi eduskunnalla laiksi nimikirjalain kumoamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Esityksen luku 1. Asian tausta ja valmistelu.

Anna lausunto tai kommentoi tähän esityksen lukua 1.

Nimikirjanote on ollut nimikirjalain (1010/1989) säätämisen aikoina keskeinen viranhakuasiakirja. Hovioikeus lausuu, että tuomioistuinten rekrytoinneissa se on keskeisessä osassa edelleen etenkin palveluksen keston, muun työhistorian ja palvelussuhteen keskeytyksiä koskevien tietojen osalta.

Esityksen luku 2. Nykytila ja sen arviointi. Anna lausunto tai kommentoi tähän

Esityksen kappaletta 2.1. Nykytila

Valtiotyönantajan henkilötietojärjestelmään työntekijöistä koottavat tiedot on alun perin määritelty nimikirjalain ja nimikirja-asetuksen perusteella. Perustiedot ovat välttämättömiä, jotta työnantaja voi täyttää muun muassa valtion virkamieslaissa tai työsopimuslaissa, virka- ja työehtosopimuksissa sekä vuosiloma- ja eläkesäännöksissä säädetyt palvelussuhteesta johtuvat oikeudet ja velvollisuudet. Lausuntopyynnön liitteestä ilmenevällä tavalla vastaavat tiedot olisivat edelleen saatavissa ja kerättävissä muiden säädösten nojalla, vaikka nimikirjalaki kumottaisiin. Tämän vuoksi nimikirjalakia ei olisi tarve pitää voimassa.

Esityksen kappaleen 2.2. Nykytilan arviointi alun yleistä arviota

Rangaistustiedot

Kuten esitysluonnoksen sivulla 11 on todettu, nimikirja ei ole ollut rangaistusta koskevan tiedon tallentamispaikkana tai sen luovutuksessa merkityksellisessä asemassa, joten nimikirjalain kumoamisella ei ole tässä suhteessa vaikutusta myöskään tuomioistuimiin. Koska salassa pidettävän rangaistustiedon luovuttamisesta säädetään muualla lainsäädännössä päällekkäisesti nimikirjalain 7 §:n 2 momentin kanssa, on hyvä, että erityissääntelystä siltä osin luovutaan. Päällekkäinen sääntely on omiaan aiheuttaman epäselvyyttä. On riittävää, että salassa pidettävän rangaistustiedon luovuttamista arvioitaisiin jatkossa tapauskohtaisesti yleisen tietosuoja-asetuksen, julkisuuslain ja muun voimassa olevan soveltuvan lainsäädännön kuten rikosrekisterilain perusteella.

Nimikirjatietojen siirtäminen

Työntekijän siirtyessä valtion virastosta toiseen, on merkityksellistä, että virkamiehen/työntekijän palvelussuhteeseen liittyvien oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamiseen liittyvät merkitykselliset tiedot siirtyvät vastaanottavalle virastolle. Koska virastoilla ja laitoksilla on tietosuojalainsäädäntöön perustuva oikeus käsitellä kyseisiä tietoja, virkamiehen/työntekijän työnantajan henkilötietojärjestelmään (Kiekuun) tallennettujen tietojen luovuttamiselle vastaanottavalle virastolle tai laitokselle ei ole estettä. Näin ollen nimikirjalaissa tai -asetuksessa ei ole tarpeen säätää nimikirjatietojen siirtämisestä virastosta toiseen.

Luovuttaminen ulkopuoliselle

Työnantajan hallussa olevat työntekijöiden perhe-elämään liittyvät tiedot ovat salassa pidettäviä ja niiden luovuttamista arvioidaan julkisuuslain perusteella. Kuten luonnoksessa on todettu, nimikirjaotteelta ilmenevät perhevapaat sekä sairauspoissaoloista johtuvat työnteon keskeytykset ovat tällaisia tietoja. Päällekkäisestä sääntelystä on syytä luopua.

Tietojen luovuttamistapa

Nimikirjatiedot luovutetaan nimikirjalain 9 §:n ja nimikirja-asetuksen 5 §:n mukaisesti nimikirjaotteella. Koska työntekijän tarpeelliset henkilötiedot tallennetaan työnantajan henkilötietojärjestelmään (Kieku), josta ne ovat luovutettavissa usealla eri tavalla ja tiedon luovuttamistavoista on säädetty julkisuuslain 16 §:ssä, ei tietojen luovuttamisesta ole tarpeen säätää nimikirjalailla tai muullakaan erillisellä lailla.

Nimikirjaotteen merkitys rekrytoinnissa

Rekrytointitilanteissa on yleistä, että nimikirjanotteen ohessa käytetään itse laadittuja ansioluetteloita. Se, että nimikirjanotteita ei ole yksityiseltä sektorilta tulevilla hakijoilla näkyy etenkin kansliahenkilökunnan rekrytointitilanteissa. Hovioikeuden näkemyksen mukaan tämä ei kuitenkaan aseta valtion palveluksesta ja yksityiseltä sektorilta tulevia hakijoita eri asemaan.

Tuomarinimitysten osalta nimikirjanotteesta ilmenevät työhistoriatiedot ovat merkitykselliset. Hyvin usein vakituisen esittelijän sekä tuomarin virkaan hakijat ovat olleet useammissa määräaikaissa virkasuhteissa ja useammissa eri tuomioistuimissa tai oikeushallinnon virastoissa, ja nimikirjanotteelta saatava selvitys niistä on suhteellisen helppolukuinen ja luotettava. On totta, että nimikirjanote ei yksistään voi kuvata työhistorian antamaa kokemusta ja taitoa rekrytoinnin kannalta. Sen vuoksi nimikirjanote on vain osa rekrytoinnissa käytettävistä asiakirjoista haastattelujen ohella.

Tältä osin on huomioitava, että nimikirjanpitovelvollisuudesta luopumista ei voi pitää kannatettavana. Se, että virastot joutuisivat nimitysasioita valmisteltaessa kokoamaan tiedot lukuisten hakijoiden lukuisista määräaikaista virkasuhteista, lisää huomattavasti tuomioistuinten työ määrää. Lisäksi ei voi pitää tarkoituksenmukaisena, että tutkintotodistuksista tai työtodistuksista ilmenevät virkaa tai määräaikaista virkasuhdetta koskevat kelpoisuusehdot tarkastetaan

(alkuperäisistä todistuksista) jokaisessa virastossa erikseen ja vasta sen jälkeen, kun valinta ja nimityspäätös on tehty. Tähän saakka on voitu luottaa nimikirjan oikeellisuuteen.

Henkilötietojen hallinta

Nimikirjan käyttö on nopeuttanut ja helpottanut useita henkilöstöhallinnon prosesseja. Nimikirjanotetta on hyödynnetty muun muassa nimitysasioiden lisäksi vuosilomaan oikeuttavaa palvelusaikaa laskettaessa, palkan kokemosaa laskettaessa, ansiomerkkejä haettaessa ja eläkeasioissa. On toki tärkeää noudattaa henkilötietojen käsittelyn tarpeellisuusvaatimusta sekä tietojen minimointia koskevaa vaatimusta ja rajoittaa tietojen käsittely siihen, mikä on kussakin tilanteessa välttämätöntä. Tältä osin kannatettavaa olisi, että rajoitetaan sitä, mitä tietoja nimikirjaan merkitään eikä poisteta kokonaan nimikirjanpitovelvollisuutta. Mikäli nimikirjanpitovelvollisuus kumotaan ehdotetulla tavalla, hallinnon sujuvuuden kannalta olisi erittäin tärkeää, että edellä mainittujen asioiden käsittelyyn tarvittavat tiedot ovat saatavissa kattavasti ja kootusti Kiekusta.

Tehtävää ja työhistoriaa koskevat tiedot -osiota kappaleessa 2.2. Nykytilan arviointi / Nimikirjalainsäädännön perusteella käsiteltävät asiat

-

Koulutus- ja tutkintotiedot -osiota kappaleessa 2.2. Nykytilan arviointi / Nimikirjalainsäädännön perusteella käsiteltävät asiat

-

Kansalaisuutta koskeva tieto -osiota kappaleessa 2.2. Nykytilan arviointi / Nimikirjalainsäädännön perusteella käsiteltävät asiat

-

Virantoimituksen ja työnteon keskeytystä koskevat tiedot -osiota kappaleessa 2.2. Nykytilan arviointi / Nimikirjalainsäädännön perusteella käsiteltävät asiat

-

Asevelvollisuutta koskevat tiedot -osiota kappaleessa 2.2. Nykytilan arviointi / Nimikirjalainsäädännön perusteella käsiteltävät asiat

-

Rangaistustiedot -osiota kappaleessa 2.2. Nykytilan arviointi / Nimikirjalainsäädännön perusteella käsiteltävät asiat

-

Palkkatiedon julkisuus -osiota kappaleessa 2.2. Nykytilan arviointi / Nimikirjalainsäädännön perusteella käsiteltävät asiat

-

Velvollisuus osoittaa tietojen paikkansapitävyys -osiota kappaleessa 2.2. Nykytilan arviointi / Nimikirjalainsäädännön tiedonkäsittelyä koskevien säännösten arviointia

-

Nimikirjatietojen siirtäminen -osiota kappaleessa 2.2. Nykytilan arviointi / Nimikirjalainsäädännön tiedonkäsittelyä koskevien säännösten arviointia

-

Luovuttaminen ulkopuoliselle- ja tietojen luovuttamistapa -osioota kappaleessa 2.2. Nykytilan arviointi / Nimikirjalainsäädännön tiedonkäsittelyä koskevien säännösten arviointia

-

Nimikirjanotteen merkitys rekrytoinnissa -osiota kappaleessa 2.2. Nykytilan arviointi / Nimikirjalainsäädännön tiedonkäsittelyä koskevien säännösten arviointia

-

Henkilötietojen hallinta -osiota kappaleessa 2.2. Nykytilan arviointi / Nimikirjalainsäädännön tiedonkäsittelyä koskevien säännösten arviointia

-

Esityksen luku 3. Tavoitteet

Anna lausunto tai kommentoi esityksen tavoitteita

Hovioikeus pitää lausunnon alusta ilmenevällä tavalla esityksen tavoitteita kannatettavina.

Ehdotuksista aiheutuvat muutostarpeet tietojärjestelmiin sekä vakiintuneisiin käytäntöihin edellyttävät yhteistyötä virastojen ja laitosten kanssa lainmuutosten voimaantuloon mennessä sekä sen jälkeen toimeenpanon seurannassa. Mikäli nimikirjalainsäädäntö kumotaan, on tärkeää, että muutostilanteessa virastot ja laitokset saavat selkeät ohjeet ja tukea siihen, että muutos tapahtuu sujuvasti ja kuormittaisi mahdollisimman vähän virastojen hallintoa.

Esityksen luku 4. Ehdotukset ja niiden vaikutukset

Anna lausunto tai kommentoi esityksen kappaleita 4.1. Keskeiset säädösehdotukset ja/tai 4.2. Pääasialliset ehdotukset

Nimikirjalaki ehdotetaan kumottavaksi, jolloin poistuu viranomaisen nimikirjanpitovelvollisuus sekä eräiden sellaisten tietojen keräämisvelvollisuus, joiden osalta ei täyty työelämän tietosuojalain 3 §:n edellyttämä työnantajan henkilötietojen käsittelyn tarpeellisuusvaatimus. Koska nimikirjalain 7 §:n 1 momentissa säädetystä palkkatiedon julkisuudesta ei säädetä muualla, ja sen on tarkoitus olla voimassa myös jatkossa julkisen hallinnon palvelussuhteissa, julkisuuslain 24 §:ään ehdotetaan lisättäväksi vastaava säännös.

Nimikirjanotteesta luopuminen tarkoittaa sitä, että valtion virastot ja laitokset joutuisivat jatkossa pyytämään nimitysten yhteydessä nimitettävältä henkilöltä koulutusta ja työuraa koskevat

alkuperäiset asiakirjat nähtäväksi. Tältä osin hovioikeus viittaa edellä kohdassa 2.2. ”nimikirjaotteen merkitys rekrytoinneissa” lausuttuun.

On kannatettavaa, että valtion virkamiesten ja työntekijöiden yksityisyyden suoja tarkistetaan vastaamaan voimassa olevaa tietosuojalainsäädäntöä.

On ilmeistä, että ehdotettu muutos lisää työmäärää virastoissa ja laitoksissa.

Esityksen luku 5. Muut toteuttamisvaihtoehdot

Anna lausunto tai kommentoi esityksen kappaleita 5.1. Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset ja/tai 5.2. Ulkomaiden lainsäädäntö

Valtionvarainministeriössä tehdyssä nimikirjalainsäädännön nykytilaa koskevassa selvityksessä ja sen jatkoselvityksessä ei ole tullut esille sellaisia perusteita, joiden johdosta nimikirjanotetta erillisenä määrämuotoisena asiakirjana enää tarvittaisiin. Ehdotuksessa on todettu, että nimikirjan tietoineen ja nimikirjaotteen on korvannut työnantajan henkilötietojärjestelmät, joista tietoja saa tulostettua tarkoituksenmukaisin määräyksiin.

Hovioikeus lausuu olevat tärkeää, että järjestelmästä saatavia tietoja voisi hyödyntää henkilöstöhallinnon prosesseissa kuten nimikirjanotetta nykyään.

On myös merkityksellistä, että henkilöstön siirtyessä valtionhallinnossa virastosta toiseen nykyinen käytäntö tietojen siirtymisestä jatkuu entisellään.

Esityksen luku 7 ja lakiehdotukset 1-6

Anna lausunto tai kommentoi yleisesti ehdotuksia lakiehdotuksista

7.3 Lakiehdotus turvallisuusselvityslain muuttamisesta

Turvallisuusselvityslain mukaan henkilöturvallisuusselvitystä haettaessa hakemukseen tulee liittää selvitys koulutuksesta sekä virka- ja työsuhteista vähintään kymmenen viimeisen vuoden ajalta. Nimikirjanote on ollut yksinkertainen ja nopea tapa näiden tietojen osoittamiseen, ja Suojelupoliisikin on pitänyt sitä luotettavana ja neutraalina selvityksenä (Nimikirjalainsäädäntöä koskeva selvitys, VM 2020, s. 10). Tältä osin on huomattava, että nimikirjaotteen käytöstä luovuttaessa erillisten todistusten ja ansioluetteloiden toimittaminen tuottaa lisätyötä sekä turvallisuusselvityksen hakijalle että turvallisuusselvityksen laatijalle. On vaarana, että selvitysten laatiminen tulee viipymään pidempään kuin nykyisin.

Anna lausunto tai kommentoi lakiehdotusta 1 Nimikirjalain kumoamisesta ja sen perusteluista kappaleessa 7.1.

-

Anna lausunto tai kommentoi lakiehdotusta 2 Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain muuttamisesta ja sen perusteluista kappaleessa 7.2

-

Anna lausunto tai kommentoi lakiehdotusta 3 Turvallisuusselvityslain muuttamisesta ja sen perusteluista kappaleessa 7.3

-

Anna lausunto tai kommentoi lakiehdotusta 4 Terveystieteiden ammattihenkilöistä annetun lain muuttamisesta ja sen perusteluista kappaleessa 7.4

-

Anna lausunto tai kommentoi lakiehdotusta 5 Sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain muuttamisesta ja sen perusteluista kappaleessa 7.5

-

Anna lausunto tai kommentoi lakiehdotusta 6 Eläinlääkäriammatin harjoittamisesta annetun lain muuttamisesta ja sen perusteluista kappaleessa 7.6

-

Esityksen luku 11. Suhde perustuslakiin ja säätämisyhteistyö

Annan lausunto tai kommentoi esityksen luvussa 11 esitettyä

-

Muut huomiot

Anna lausunto tai kommentoi esitystä tähän

Muuta

Muilta osin hovioikeudella ei ole lausuttavaa asiassa.

Osastonjohtaja,

Tapio Kamppinen

hovioikeudenneuvos

Kansliapäällikkö

Leena Saukkoriipi

Ålander Tuula
Rovaniemen hovioikeus